

Notitie Reikwijdte en Detailniveau Gebiedsontwikkeling Oude Willem

Stuurgroep Gebiedsontwikkeling Oude Willem

15 maart 2010
Conceptrapport
9V8136

Chopinlaan 12
Postbus 8064
9702 KB Groningen
+31 (0)50 521 42 14 Telefoon
+31 (0)50 526 14 53 Fax
info@groningen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Auteur(s) Lies van Nieuwerburgh, Hans Verhoogt

Collegiale toets

en vrijgave door Hans Verhoogt

Datum/paraaf

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1 INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel van het project Gebiedsontwikkeling Oude Willem	2
1.3 Inrichtingsvisie Oude Willem	2
2 PROCEDURE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE	3
2.1 Initiatiefnemer, Bevoegd gezag en relatie met betrokken partijen	5
2.2 Leeswijzer	5
3 REIKWIJDTE	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Gebiedsbeschrijving Onderzoeks gebied (Drents-Friese Wold)	7
3.3 Het plangebied De Oude Willem	8
3.4 Beleidskaders	10
3.5 Probleemanalyse en mogelijke maatregelen	13
3.6 Besluitvorming bij gebiedsontwikkeling Oude	15
3.6.1 Reeds genomen besluiten	15
3.6.2 Te nemen besluiten	17
4 DETAILNIVEAU PLAN-MER	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Referentie situatie	18
4.3 Voorgenomen activiteiten en bouwstenen	20
4.3.1 Inleiding	20
4.3.2 Bouwsteen waterhuishouding (hydrologie)	20
4.3.3 Bouwsteen fosfaat	20
4.3.4 Bouwsteen natuur	21
4.3.5 Bouwsteen bebouwing en infrastructuur	21
4.3.6 Bouwsteen recreatie	21
4.3.7 Bouwsteen landschap/cultuurhistorie	22
4.4 Ontwikkeling van alternatieven	22
4.4.1 Alternatieven	22
5 AANPAK MILIEUBEOORDELING	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Aanpak en beoordelingskader	24
5.3 Thema water	26
5.3.1 Waterkwantiteit	26
5.3.2 Waterkwaliteit	27
5.4 Thema bodem	27
5.5 Thema natuur	28
5.5.1 Natuurontwikkeling	28
5.5.2 Natuurbehoud	29
5.6 Thema landschap, archeologie en cultuurhistorie	29

5.6.1	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	30
5.6.2	Archeologische waarden	30
5.7	Landbouw	30
5.7.1	Vermindering areaal	30
5.7.2	Schade	31
5.8	Thema woon-, werk- en leefomgeving	31
5.8.1	Overlast/hinder	31
5.8.2	Recreatie	32
5.8.3	Verkeer en vervoer (infrastructuur)	32
6	AANVULLENDE ASPECTEN	34
6.1	Leemten in kennis	34
6.2	Monitoringsprogramma	34
6.3	Specifieke instrumenten om effecten te bepalen	34
7	REFERENTIES	36

BIJLAGE

1. Instandhoudingsdoelen

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het opstellen van deze Notitie reikwijdte en detailniveau 'De Gebiedsontwikkeling Oude Willem' is de eerste stap in het MER-traject voor de Gebiedsontwikkeling Oude Willem. Deze gebiedsontwikkeling kent een MER plicht gelet op de functiewijziging van meer dan 250 hectare landbouwgrond naar natuur. Dit betekent dat een besluit m.e.r. voor de bestemmingsplanwijziging verplicht is. Dit wordt voorzien als vervolgstap op het opstellen van een vrijwillige planMER.

Er is door de Stuurgroep Oude Willem (initiatiefnemer) gekozen om voorafgaand aan de verplichte besluitmer-procedure eerst een vrijwillige planmer-procedure te doorlopen voor het vaststellen van het ruimtelijk ontwerp. In het stadium van het vaststellen van het ruimtelijk ontwerp worden belangrijke keuzes gemaakt. Vanuit de duurzaamheidsgedachte en de structurering van het planvormings- en besluitvormingsproces is de m.e.r. een bruikbaar instrument. Hierdoor worden milieu-omgevings en economische aspecten zodanig geborgd zodat zij volwaardig worden meegenomen. Gedurende de planmer-procedure wordt een onderbouwing gegeven voor belangrijke keuzes en worden de effecten van deze keuzes en mogelijke alternatieven van die belangrijke keuzes in beeld gebracht.

De plan-MER wordt zodanig opgesteld dat deze ook bruikbaar is ten behoeve van de besluitmer voor de wijzigingen in het bestemmingsplannen.

Juridische basis opstellen plan-MER en BesluitMER

Op 27 juni 2001 is de Europese richtlijn betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's vastgesteld.¹ Het doel van deze richtlijn is om bij de besluitvorming over plannen en programma's het milieu een volwaardige plaats te geven. In Nederland is deze richtlijn bekend geworden onder de naam Strategische Milieubeoordeling (SMB).

In september 2006 is de richtlijn omgezet in nationale wetgeving. De Wet Milieubeheer (hoofdstuk 7 Wm) en het Besluit milieueffectrapportage 1994 (Besluit m.e.r. 1994) zijn hierdoor gewijzigd. Als plannen (uiteindelijk) kunnen leiden tot concrete projecten of activiteiten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu dan kan een m.e.r. voor plannen (plan-m.e.r.) uitgevoerd moeten worden.² Later kan dan alsnog een besluit-m.e.r.plicht bestaan bij de daadwerkelijke realisering van de voorgenomen m.e.r.plichtige activiteit.

Voorafgaand aan besluiten door een overheid is het verplicht om voor bepaalde plannen een plan-m.e.r. uit te voeren. Het gaat daarbij om wettelijk of bestuursrechtelijk verplichte plannen:

¹ Richtlijn 2001/42/EG, Pb. EG 2001 L 197, p 30 e.v.

² Er kan onderscheid gemaakt worden tussen de termen 'm.e.r.' en 'MER'. De term 'm.e.r.' staat voor de milieueffectrapportage procedure en de term 'MER' betreft het daadwerkelijke Milieu Effect Rapport.

- die het *kader vormen voor toekomstige besluit-m.e.r.(beoordelings)plichtige besluiten*, zoals genoemd in kolom 4, onderdeel C en D van het Besluit m.e.r. 1994 (artikel 7.2, tweede lid, Wm) of;³
- waarvoor een Passende Beoordeling nodig is op grond van artikel 19f, lid 1 van de Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 7.2a Wm).

In het geval van 'Gebiedsontwikkeling de Oude Willem' is het gebied Oude Willem reeds in het streekplan van de provincie Fryslân en het POPII Drenthe bestemd als ecologische hoofdstructuur en is derhalve geen verplichte plan-MER benodigd. Voor dit planproces heeft de stuurgroep gekozen voor een vrijwillige plan-MER procedure die de onderbouwing geeft van de te maken keuzes in de te nemen maatregelen om de doelstellingen te kunnen behalen voor de gebiedsontwikkeling Oude Willem. Of er sprake is van een passende beoordeling wordt tijdens het opstellen van de plan-MER vastgesteld.

1.2 Doel van het project Gebiedsontwikkeling Oude Willem

Het algemene doel van de gebiedsontwikkeling Oude Willem is een duurzaam herstel van het hydrologische systeem in het Drents Friese Wold met de Oude Willem als onderdeel ervan. Dit is gekoppeld aan het herstel van de ecologie. In deze notitie R&D wordt ingezoomd op de gebiedsontwikkeling in de Oude Willem. Voor het Drents Friese Wold wordt in het beheer en Inrichtingsplan (BIP) een lange termijnbeeld geschetst voor de gewenste en verwachte ontwikkeling van de natuur in het nationaal park. In dit beeld is de landbouwenclave de Oude Willem als natuurgebied opgenomen binnen het geheel van een zich natuurlijk ontwikkeld bos met een natuurlijke overgang naar een open beekdalsysteem. De doelstelling van de ontwikkeling van de natuur in de Oude Willem kan alleen in samenhang worden ontwikkeld met het gehele omliggende gebied van het nationaal park en het totale hydrologisch systeem.

1.3 Inrichtingsvisie Oude Willem

In het op te stellen (ruimtelijk ontwerp en) inrichtingsplan voor Oude Willem ligt de focus op ecologisch en hydrologisch herstel. Hiervoor worden maatregelen opgenomen voor de aanpak van de verdroging. Hiervan profiteert niet alleen de Oude Willem, maar ook de kwetsbare vennen in de bosgebieden van het nationaal park Drents Friese Wold daar omheen. Bovendien wordt met het inrichtingsplan het laatste deel van het brongebied van de Vledder Aa hersteld, waardoor de Vledder Aa van een goede waterkwaliteit wordt voorzien. Deze inrichtingsvisie kan niet los gezien worden van de plannen voor het nationaal park Drents Friese Wold waar een begeleid natuurlijk systeem met zowel hydrologische als ecologische doelen wordt beoogd. Door de Oude Willem als natuurgebied in te richten, ontstaan er nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en -beheer. Hierbij valt te denken aan de introductie van grote grazers als runderen, paarden en/of herten. Hierdoor kunnen we mogelijkheden voor de beleving van wildernisnatuur gecreëerd worden. Wat een ander type recreant zal aantrekken. Niet alleen vanuit natuur- maar ook vanuit recreatief en ondernemingsoogpunt worden de ontwikkelingsmogelijkheden nader verkend.

³ In het Besluit m.e.r. 1994 zijn de bestuursrechtelijk en wettelijk verplichte plannen limitatief opgenomen.

2

PROCEDURE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

Wetsvoorstel Modernisering m.e.r.

Op 15 december 2009 heeft de 1^e kamer een wetsvoorstel aangenomen Modernisering m.e.r.. Naar verwachting zal deze wetgeving per 1 juli 2010 in werking treden. Hierdoor verandert de procedure plan-m.e.r. ook. De planmer-procedure voor gebiedsontwikkeling Oude Willem zal vooruitlopend hierop deze nieuwe procedure gaan volgen. In onderstaand schema zijn de belangrijkste stappen in de huidige en nieuwe procedure weergegeven.

Wijziging m.e.r.-regelgeving (naar verwachting per 1 juli 2010)

Huidige regelgeving	Nieuwe regelgeving
Openbare kennisgeving van de wijze waarop de m.e.r.-procedure wordt doorlopen	Zelfde
Raadpleging betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau	Raadpleging adviseurs en betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau
Eventueel de gelegenheid bieden om zienswijzen in te dienen op het voornemen tot het voorbereiden van een plan	Verplichting om de gelegenheid bieden om zienswijzen in te dienen op het voornemen tot het voorbereiden van een plan
Opstellen van het MER	Zelfde
Openbaar maken MER + opsturen aan de Commissie m.e.r. indien de activiteit plaatsvindt in de EHS of voor het plan een passende beoordeling gemaakt moet worden	Openbaar maken MER + opsturen aan de Commissie m.e.r.
Zienswijzen indienen	Zelfde
Advies van Commissie m.e.r. indien de activiteit plaatsvindt in de EHS of voor het plan een passende beoordeling gemaakt moet worden	Altijd advies van Commissie m.e.r. over plan-MER
Vaststellen plan incl. motivering	Zelfde
Bekendmaken plan	Zelfde
Evaluatie	Zelfde

De belangrijkste verschillen tussen de huidige en de nieuwe regelgeving zijn:

- De verplichte mogelijkheid van zienswijzen in stadium van Notitie R&D (hierin voorziet procedure plan-m.e.r. Gebiedsontwikkeling Oude Willem).
- Verplicht advies commissie m.e.r. over MER (hierin voorziet procedure plan-m.e.r. Gebiedsontwikkeling Oude Willem).

Opstellen Notitie reikwijdte en detailniveau

De notitie reikwijdte en detailniveau (hierna R&D) is de aankondiging van de voorgenomen activiteiten die in het kader van de gebiedsontwikkeling Oude Willem zullen worden uitgevoerd. Hierin wordt aangegeven welke onderwerpen in het milieuraapport behandeld worden. Daarnaast wordt aangegeven op welke wijze en met welk detailniveau de milieueffecten van deze onderwerpen beschreven zullen worden.

De insteek van de stuurgroep gebiedsontwikkeling Oude Willem is om door middel van deze notitie direct betrokkenen te informeren over de na te streven doelstellingen en de hiervoor uit te voeren activiteiten. Hiermee biedt zij hen tevens de mogelijkheid om hun

ideeën, bezwaren en waardevolle suggesties kenbaar te maken door middel van de indiening van een zienswijze. Met de notitie wordt in ieder geval ook de Commissie mer betrokken en om advies gevraagd voor het opstellen van de plan-MER en de te volgen procedure.

Openbare kennisgeving

De openbare kennisgeving van het voornemen een plan-MER op te stellen voor de gebiedsontwikkeling Oude Willem, is de start van de planmer-procedure. De openbare kennisgeving valt samen met het uitbrengen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Vaststelling en raadpleging Notitie Reikwijdte en detailniveau

Nadat de stuurgroep met de inhoud van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) heeft ingestemd, wordt de notitie voor vaststelling de GS van provincies Drenthe en Fryslân toegezonden. Tijdens deze vaststellingprocedure wordt de NRD door GS voor inspraak ter inzage gelegd en wordt door GS de wettelijke adviseurs (commissie m.e.r.) en de betrokken bestuursorganen van gemeenten en waterschappen geraadpleegd.

In het begin van de inspraakperiode is een informatiebijeenkomst van de stuurgroep voor de streek voorzien. Verder zal de stuurgroep in deze inspraakperiode ten aanzien van de NRD een adviesaanvraag indienen bij de Commissie voor de milieueffectenrapportage (commissie m.e.r.).

Na de inspraakperiode worden de zienswijzen en adviezen door GS voor reactie aan de stuurgroep voorgelegd. In een reactienota zal de stuurgroep hierop reageren. In deze reactienota zal ook het advies van de commissie m.e.r. worden verwerkt, waarna de reactienota GS wordt toegezonden. Vervolgens zullen de GS van provincies Drenthe en Fryslân de zienswijzen, adviezen en reactienota verwerken in de besluitvorming over de notitie reikwijdte en detailniveau.

De notitie R&D vormt het toetsingskader voor de op te stellen plan-MER.

Opstellen plan-MER

In de plan-MER worden de alternatieven uitgewerkt tot een voorkeursalternatief, de onderbouwing voor de gemaakte keuzen en op welke wijze men tot deze keuzes is gekomen. Indien men afwijkt van hetgeen in de Notitie R&D is beschreven zal dit ook worden aangegeven. Het plan-MER wordt ter toetsing aan de Commissie m.e.r. voorgelegd. In het plan-MER wordt tenslotte aangegeven op welke manier monitoring en evaluatie van effecten plaatsvindt.

Vaststelling plan-MER en ruimtelijk ontwerp

Het plan-MER wordt gelijktijdig met het ruimtelijk ontwerp door de Stuurgroep Oude Willem besproken. Als de stuurgroep ermee heeft ingestemd, kan het plan-MER en het ruimtelijk ontwerp worden vastgesteld door de besturen van de betrokken waterschappen, gemeenten en provincie. Hierbij is een getrapte besluitvorming voorzien.

Tijdens de vaststellingprocedure wordt door het Bevoegd Gezag de plan-MER en het ruimtelijk ontwerp bekendgemaakt en voor inspraak ter visie gelegd. De plan-MER dient tevens als de Startnotitie voor het hierna op te stellen BesluitMER.

2.1 Initiatiefnemer, bevoegd gezag en relatie met betrokken partijen

Stuurgroep Oude Willem Initiatiefnemer

Initiatiefnemer voor het project is de stuurgroep Oude Willem. Zij zijn de opdrachtgever voor het opstellen van de notitie R&D en het ruimtelijk ontwerp. De provincie Fryslân treedt op als voorzitter en coördinator van de stuurgroep Oude Willem.

De stuurgroep Oude Willem is ook een afstemmingsgremium. De stuurgroep toetst de plannen (instemming) en geeft daarbij een advies richting de projectgroep en betrokken organisaties. De stuurgroep is niet besluitvormend, besluiten worden genomen door de provincies, de gemeenten en de waterschappen afzonderlijk.

De volgende organisaties maken deel uit van de stuurgroep Oude Willem: provincie Fryslân, provincie Drenthe, de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf, het waterschap Reest en Wieden en Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, recreatieschap Drenthe en het overlegorgaan Drents Friese Wold. De provincie Fryslân treedt op als voorzitter van de stuurgroep.

Het postadres van de initiatiefnemer (stuurgroep) is:

Provincie Fryslân, Snekertrekweg 1, 8912 AA Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden.

Bevoegd gezag

Als bevoegd gezag voor de plan-MER treden Gedeputeerde Staten van Fryslân en Drenthe op, waarbij provincie Fryslân de coördinerende rol vervult.

2.2 Leeswijzer

In het derde hoofdstuk van de Notitie R&D wordt in gegaan op de reikwijdte van het plan-MER. Dit betreft de selectiecriteria en de selectie van onderwerpen. Hoofdstuk 4 gaat in op het detailniveau van de alternatieven en de verschillende onderwerpen in het plan-MER. In hoofdstuk 5 wordt de aanpak van de milieubeoordeling behandeld.

3 REIKWIJDTE

3.1 Inleiding

Voor de geografische reikwijdte van het plan-MER wordt onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied omvat de begrenzing van de landbouwenclave de Oude Willem en de flank van de hogere gronden in het omliggende bosgebied (zie figuur 2).

Het onderzoeksgebied omvat globaal het nationaal park Drents Friese Wold dat zowel als nationaal park en als Natura2000 gebied is aangewezen (zie figuur 1). Het plangebied Oude Willem ligt voor een groot deel in het Nationaal Park.

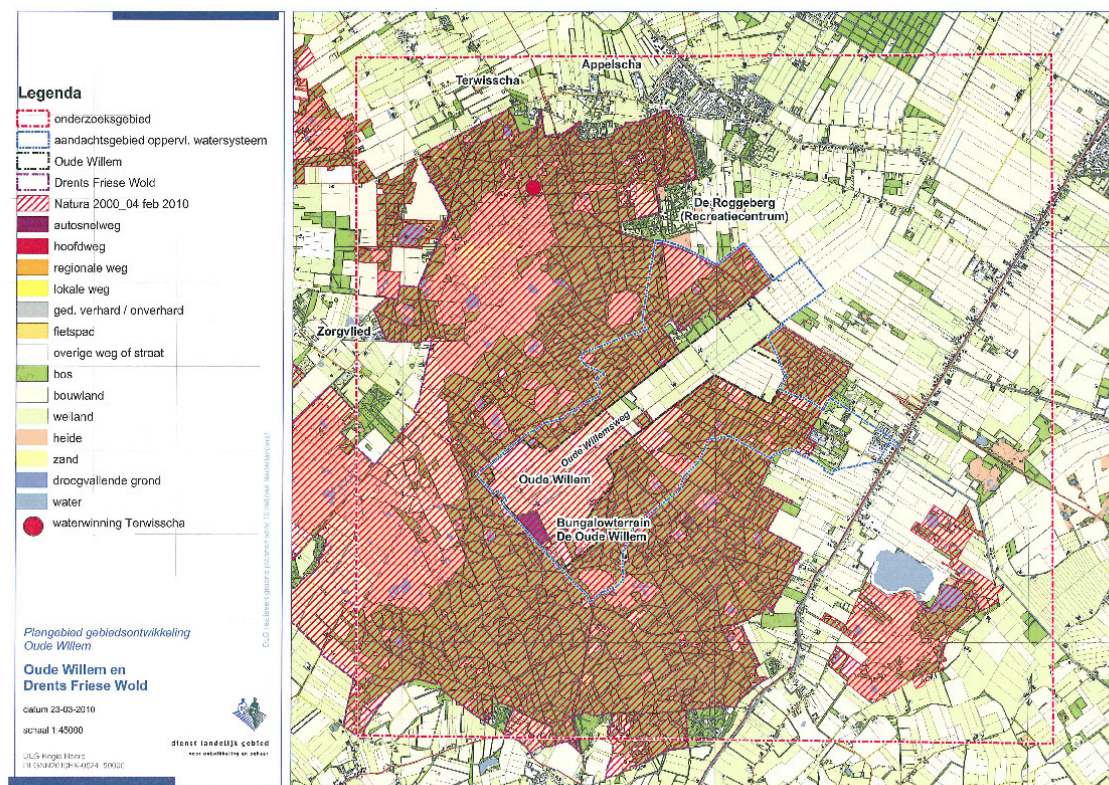
De effecten van de voorgestelde gebiedsontwikkeling reiken naar verwachting verder dan het plangebied en tot in het onderzoeksgebied (Natura2000-gebied Drents Friese Wold). Effecten van voorgenomen ontwikkelingen in het onderzoeksgebied maar buiten het plangebied, kunnen op dezelfde wijze effect hebben op de ontwikkelingen in het plangebied.

3.2 Gebiedsbeschrijving onderzoeksgebied (Drents-Friese Wold)

Het Drents Friese Wold is in ontwerp aangewezen als Natura2000 gebied en als nationaal park (zie figuur 1). Het Nationaal Park is ca. 6.100 hectare groot en is een van de grootste aaneengesloten bos- en natuurgebieden van Nederland. Het gebied kent een bonte schakering van landschappen. Van uitgestrekte bossen waaronder veel naaldbossen, heidevelden en zandverstuivingen, tot vennen, veentjes, duinen, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersumseveld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af. In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Het gebied van de Oude Willem is nog een laatste deel van het brongebied van de Vledder Aa dat hersteld wordt. Dit is voorzien in de gebiedsontwikkeling de Oude Willem. Ook bij de Schoapedobbe heeft natuurherstel plaats gevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ('dobben').

Aan de randen van het nationale park liggen karakteristieke dorpen zoals Appelscha ten noorden en Diever ten zuiden van het Drents Friese Wold. Daarnaast zijn er in het gebied kleinere woongemeenschappen omgeven met akkers en graslanden. Het Drents-Friese Wold is zeer geschikt voor fietstochten en wandelingen. Een groot deel van de natuurterreinen is in eigendom van Staatbosbeheer, Natuurmonumenten, de Stichting Het Drents Landschap en de Maatschappij van Weldadigheid. In het noorden ligt bij Terwisscha een drinkwaterwinning (vergunning tot ca. 7 miljoen m³ per jaar) .

Maatregelen die in het kader van de gebiedsontwikkeling Oude Willem worden genomen hebben naar verwachting effect op de hydrologie en ecologie van het onderzoeksgebied (N2000).

Figuur 1. Overzicht van het onderzoeksgebied voor de gebiedsontwikkeling Oude Willem

3.3 Gebiedsbeschrijving plangebied De Oude Willem

De naam Oude Willem is afkomstig van een oude schaapsherder die voor de ontginning met zijn kudde in dit gebied rondtrok. Tegenwoordig is de Oude Willem een landbouwenclave (ruim 500 ha) in het Nationaal park Drents Friese Wold. Hiervan is een deel weer ingericht als natuur. Maar het grootste deel (ca. 230 ha) is in gebruik als landbouwgrond. De Oude Willem ligt in de provincies Fryslân en Drenthe en de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf (zie figuur 2). Het waterschap Reest en Wieden en het Wetterskip Fryslân zijn de waterbeherende overheden in dit gebied.

In vroegere tijden werd de Oude Willem gekarakteriseerd als bovenloop en brongebied van het beekdalsysteem van de Vledder Aa. Aan het dal grensden beekdalflanken die gemiddeld 2 meter hoger lagen. Voor de veenontginningen lag in de Oude Willem een uitloper van het grote Smilder hoogveen en het Fochteloërveen. In het hoogveen binnen de Oude Willem liep een veenstroompje dat uitmondde in de Vledder Aa.

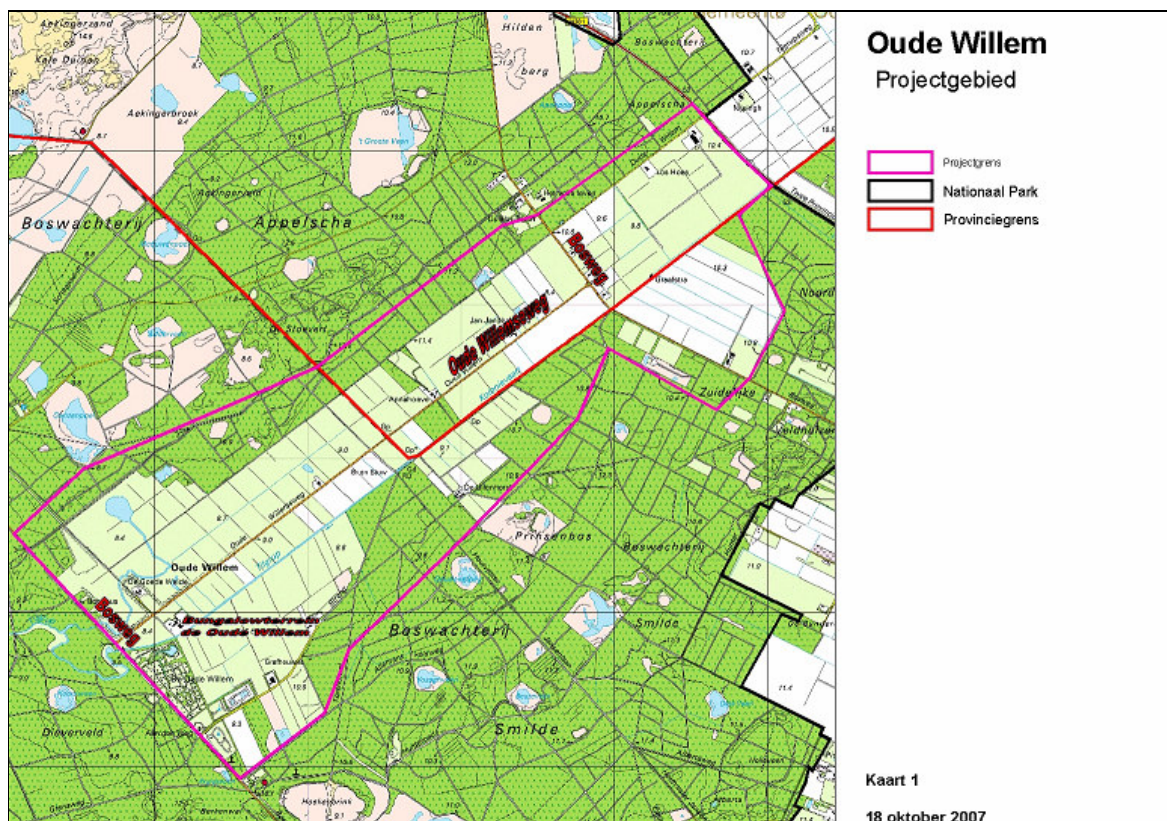
Het gebied de Oude Willem is destijds aangemeld als werklozenproject en in 1910 aangekocht en in cultuur gebracht. De Oude Willem, tot dan een soort 'oergebied' van uitgestrekte heidevelden en veen, is de jongste grote ontginning binnen de gemeente Diever (nu Westerveld).

De huidige inrichting van de Oude Willem is gericht op landbouwkundig gebruik met productieve graslanden en akkers waarop onder andere aardappelen en lelies worden geteeld. Het dal wordt geflankeerd door naaldbossen waarin lokaal enige heiderestanten, hoogveentjes en vennen liggen. Deze zijn gedegenereerd; verdroogd en verzuurd. In het plangebied lopen de Oude Willemse weg, de noordelijke en zuidelijke Bosweg. Aan deze wegen bevinden zich enkele boerderijen, 2 kampeerboerderijen en woningen. In het zuidwesten van het plangebied bevindt zich een bungalow- en kampeerterrein voor verblijfsrecreatie. Daarnaast zijn er in het gebied recreatieve voorzieningen aanwezig zoals wandel- en fietspaden en boerderijen waar gekampeerd kan worden.

De bodem in de Oude Willem bestaat niet meer uit veen maar uit zandgronden, moerige gronden en plaatselijk veengrond met veenkoloniaal dek. In de Oude Willem bevindt zich een laagte dat zich uitstrekt van noordoost naar zuidwest ongeveer over het midden van het plangebied, min of meer op de lijn van de Oude Willemsweg. Naar het zuidwesten toe wordt het dal breder en lager.

De huidige ontwateringstoestand in de Oude Willem heeft een groot effect op de verdroging in het Drents Friese Wold. In de Oude Willem zijn 2 gemalen geplaatst die het oppervlaktewaterpeil bepalen. Daarbij gaat het met name om het waterpeil in de Tilgrup. Het doel van deze gemalen is de drooglegging van de landbouwgronden, de gebouwen en de infrastructuur. Het waterbeheer van de Oude Willem is begin 2000 geleden ingrijpend gewijzigd als gevolg van uitvoering van het beekherstelproject Vledder Aa. Er is sprake van een tijdelijke kunstmatige waterscheiding, het zuidwestelijk deel wordt afgevoerd naar de Vledder Aa en het noordoostelijk deel via het veenkoloniale gebied naar de Drentse hoofdvaart. Dit is een tijdelijke waterhuishoudkundige inrichting.

In dit plangebied worden de maatregelen voor een herstel van de waterhuishouding voorzien (zie figuur 2). De effecten van deze maatregelen en verplaatsing van de drinkwaterwinning worden in de planMER voor dit gebied en wijde omgeving beoordeeld.

Figuur 2. Overzicht van het plangebied gebiedsontwikkeling Oude Willem

3.4 Beleidskaders

Het plangebied de Oude Willem is in verschillende beleidsdocumenten opgenomen. Soms lopen de doelstellingen en belangen in elkaars verlengde en soms zijn er tegenstrijdige belangen. Dit betekent dat in het proces om te komen tot een ruimtelijk ontwerp voor de Oude Willem er een prioriteitstelling dient te komen in de na te streven doelstellingen. Hierbij wordt rekening gehouden met de verschillende belangen en wensen in het gebied. Niet alleen de natuur- en hydrologische doelstellingen staan centraal. Ook de recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden in het Nationaal Park DFW, waaronder de Oude Willem, worden nadrukkelijk in de plan-MER meegenomen.

Hieronder volgt een quickscan van de beleidsopgaven van de betrokken overheden en organisaties in en rondom het gebied de Oude Willem.

Beheer- en inrichtingsplan (BIP) Drents Friese Wold

Het Drents Friese Wold is het op één na grootste aaneengesloten bosgebied in Nederland en is een Natura 2000 gebied. Hier gaat het in grote lijnen om stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, vennen, loofbossen en beken. Het overlegorgaan is het overlegplatform van het nationaal park. In het overlegorgaan zijn de eigenaren, bestuurders en beheerders vertegenwoordigd. Er is een beheer- en inrichtingsplan (BIP) van 1998. Deze wordt de komende periode herzien, waarbij gelijk wordt opgetrokken met het beheerplan voor Natura 2000. Het doel van het beheer en

inrichtingenplan is dat het beheer en de inrichting van het gebied beschreven wordt in een toekomst perspectief. In het BIP worden bestaande plannen geïntegreerd en zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Het BIP functioneert als een soort masterplan. Het BIP is ook het toetsingskader voor het jaarlijks door het overlegorgaan te verdelen financiële middelen voor het uitvoeren van projecten. Het BIP heeft geen juridisch bindende kracht voor derden.

In het Beheer- en Inrichtingsplan (BIP 1998 - 2008) van het NP is doelstelling gericht op:

- Een volledig beekherstel, waarbij de Oude Willem als bovenloop en brongebied van de Vledder Aa ontwikkeld zal worden.
- Het herstel van de natuurlijke (grond)waterhuishouding in het gehele Drents Friese Wold en een geleidelijke landschappelijke overgang tussen bos op de hogere delen en de lagere open delen in de Oude Willem.

Een belangrijke doelstelling van het nationaal park Drents Friese Wold is om de Oude Willem (landbouwenclave) zodanig om te vormen naar natuurgebied dat een boslandschap van bron en beek, wordt gerealiseerd. Dit is uitgewerkt in een technische studie 'Het woud van verwachting'. Doel van deze omvorming is om de verdroging tegen te gaan en hiermee het herstel van het natuurlijk watersysteem te realiseren. Het Drents Friese Wold staat vermeld in de TOP lijst van de provincies. Gebieden op deze TOP-lijst krijgen prioriteit bij de bestrijding van verdroging. Als mogelijke maatregelen worden onder andere genoemd: Dempen van alle greppels en sloten, opruimen van de 2 gemalen, het uitplaatsen van woonfuncties uit de straks te natte delen van de Oude Willem, geleidelijk omvormen van bos, inrichten van een begrazingseenheid tot ver in het bos.

Ontwikkelagenda Appelscha

In het streekplan Fryslân is Appelscha aangewezen als recreatiekern, dit betekent dat er ruimte is voor uitbreiding en vernieuwing van dag- en verblijfsrecreatie. De waardevolle natuurgebieden welke ten zuiden van Appelscha liggen vormen een belangrijke basis voor het recreatief toeristische product van Appelscha. Eind 2007 is het project ontwikkelagenda Appelscha opgestart. De strekking van de ontwikkelagenda Appelscha is dat er voldoende ontwikkelperspectief kan komen voor alle in het gebied aangewezen functies zolang maar integraal en in een groot genoeg gebied wordt gedacht. De ontwikkelagenda Appelscha is in oktober 2008 middels een bestuursovereenkomst tussen de provincie Fryslân, de gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer, Nationaal Park Drents-Friese Wold en het ministerie LNV bekrachtigd. Hierbij profileert Appelscha zich als Poort van het Nationaal Park. De toekomstige functieontwikkeling van de bezoekerscentra wordt hierbij betrokken. Daarnaast zal de routestructuur aangepast worden in overeenstemming met de denklijn uit het rapport: 'Recreatieroutes Drents Friese Wold'. Een onderdeel van de bestuursovereenkomst is om delen van de Bosberg uit de Natura 2000 te halen en het Friese deel van de Oude Willem en gebieden rond het Canadameer toe te voegen aan de begrenzing. Dit proces heeft een impuls gegeven aan het project gebiedsontwikkeling Oude Willem.

Ontwikkelagenda Oude-Willem-Westerveld

De Provincie Drenthe heeft, met instemming van de gemeente Westerveld en Staatsbosbeheer, recent opdracht gegeven de mogelijkheden te verkennen om naast de natuurontwikkelingen in het Drentse deel van de Oude Willem nieuwe economische kansen in en rond het NP in beeld te brengen om hiermee het draagvlak voor de natuurplannen in het NP, waaronder Oude Willem, mogelijk te vergroten.

Natura 2000 (een nieuw op te stellen beheerplan Natura 2000)

Er zijn Natura 2000 doelstellingen voor het Drents Friese Wold. Het ligt in de bedoeling dat in 2010 wordt gestart met de opstelling van het beheerplan. Beide gemeentes en de provincie Fryslân hebben een zienswijze op de Natura 2000 ontwerpbe grenzing ingediend. Het standpunt van de gemeente Westerveld is dat de Oude Willem (het Drentse deel) buiten de begrenzing van Natura 2000 dient te vallen. De gemeente Ooststellingwerf en de provincie Fryslân hebben als zienswijze ingediend om het Friese deel van de Oude Willem juist binnen de N2000 begrenzing te brengen.

EHS vastgelegd in Streekplan Fryslân en POP Drenthe

De Oude Willem is bijna volledig in de EHS begrenzing opgenomen, een uitzondering hierop is een enclave van 50 hectare aan de Drentse kant. Dit brengt herstel van het hydrologisch systeem dichterbij, één van de kernpunten van natuurontwikkeling in het Nationaal Park.

Nieuw bestemmingsplan buitengebied Westerveld

Vaststelling van het bestemmingsplan is voorzien eind medio 2010. Hierin worden nieuwe ontwikkelingen m.b.t. de uitstoot van ammoniak bij landbouwbedrijven en de functiewijziging van landbouw naar natuur voor het gebied de Oude Willem nader uitgewerkt.

Bestemmingsplan Buitengebied 2006 Ooststellingwerf

Bestemmingsplan is in 2006 vastgesteld. De reeds, in het kader van de EHS, verworven landbouwgebieden in de Oude Willem hebben in dit plan een natuurbestemming gekregen. De overige landbouwpercelen hebben een agrarische bestemming.

Bestemmingsplan Buitengebied, correctieve en partiële herziening 2009, Ooststellingwerf

In dit plan is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen, voor het wijzigingen van gronden met een agrarische bestemming naar een natuurbestemming, indien die gronden zijn verworven door een natuurbeherende instantie.

Structuurvisie Ooststellingwerf 2009

De structuurvisie heeft als ondertitel "De grenzeloze toekomst van Ooststellingwerf", dat erg toepasselijk is voor de gebiedsontwikkeling van de Oude Willem, namelijk een gezamenlijke gebiedsontwikkeling met de Drentse partijen.

Op de plankaart van de structuurvisie wordt de Oude Willem aangegeven als beekdal, de bovenloop van de Vledder Aa en vormt één geheel met het NP Drents-Friese Wold.

Gebiedsvisie van de landinrichtingscommissie Oosterwolde, Elsloo, Appelscha

Er is een gebiedsvisie gemaakt voor de landinrichting Oosterwolde-Elsloo-Appelscha. De hoofdpunten uit deze gebiedsvisie voor wat betreft de Oude Willem zijn:

- Het Friese deel van het Nationaal Park Drents-Friese Wold en haar omgeving, en in relatie daarmee de invulling van 250-350 hectare nieuwe natuur in het kader van de EHS. In het plan van aanpak zijn drie aandachtsgebieden aangegeven, de Oude Willem, de Schaopedobbe en het Aekingermeer.
- Versterking van het landschap.

Kaderrichtlijn Water

Uitwerking van de KRW-doelstellingen voor de Vledder Aa: De Oude Willem vormt een deel van het brongebied van de Vledder Aa. De Vledder Aa is een sterk veranderde beek. Voor het bereiken van de ecologische doelstellingen is stroming in de beek van groot belang. Het herstel van het brongebied van de Oude Willem kan een belangrijke bijdrage leveren aan de voeding van de beek met schoon water en hiermee het vergroten van de stroomsnelheid in de beek.

Integraal waterbeheer

Als gevolg van de landbouw in de Oude Willem en de grondwaterwinning in Terwisscha is er verdroging opgetreden in het Nationaal Park. Het tegengaan van de verdroging is de doelstelling van het project 'integraal waterbeheer Terwisscha'. De inzet is nu om de waterwinning te verplaatsen binnen beperkte afstand, maar hier heeft nog geen besluitvorming over plaatsgevonden.

Infrastructuur

Voor de ontwikkeling van de N381 welke de oostgrens vormt van de Oude Willem wordt een ecologische inpassing voorzien. Hierdoor wordt een vermindering van de barrièrewerking beoogd door middel van mitigerende en compenserende maatregelen.

3.5 Probleemanalyse en mogelijke maatregelen

Om de natuurdoelstellingen in het Drents Friese Wold te kunnen bereiken is het noodzakelijk om de (geo)hydrologische systeem en de bijbehorende (ecologische) processen in de Oude Willem te herstellen.

Op basis van een hydrologische studie voor de Oude Willem is bepaald dat de verdroging in het Drents Friese Wold voor ca. 50% wordt veroorzaakt door de ontwatering t.b.v. het landbouwkundig gebruik, waaronder in de Oude Willem. De overige 50% wordt veroorzaakt door de drinkwaterwinning bij Terwisscha. Om de natuurdoelstellingen binnen het Drents Friese Wold te kunnen behalen en de bovenloop / het brongebied van de Vledder Aa te herstellen, is een meer natuurlijke waterhuishouding van de Oude Willem noodzakelijk.

Op basis van de watersysteemeigenschappen wordt in de hydrologische studie geconcludeerd dat herstel van het hydrologisch systeem van het oorspronggebied van de Vledder Aa onvolledig tot stand komt wanneer de Oude Willem buiten de begrenzing van het Natura 2000 gebied van het Drents Friese Wold wordt gelaten.

Op basis van de hydrologische studie worden de volgende maatregelen voorgesteld.

Maatregelen binnen plangebied Oude Willem

- Herstellen van de Oude Willem als hydrologisch oorsprongsgebied in het beekdalsysteem van de Vledder Aa door dempen van sloten en greppels op de hogere gronden en geleidelijk omvormen van het naaldbos naar meer loofbos.

Maatregelen binnen onderzoeksgebied maar buiten het plangebied Oude Willem.

- Verplaatsen van de drinkwaterwinning bij Terwisscha.

Naast de natuurdoelstellingen spelen er ook ambities om recreatieve doelstellingen in het gebied te realiseren.

3.6 Besluitvorming bij gebiedsontwikkeling Oude Willem

3.6.1 Reeds genomen besluiten

Bestuurlijk Overleg Stuurgroep Oude Willem

In het bestuurlijk overleg van 29 maart 2007 zijn een aantal afspraken gemaakt over de toekomstige inrichting van de Oude Willem door de provincies Fryslân en Drenthe, de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf, het waterschap Reest en Wieden, het Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, de landinrichtingscommissie Oosterwolde-Elsloo-Appelscha en de voorzitter van het overlegorgaan NP.

Afgesproken is dat:

- Een reële fasering van de inrichting wordt opgenomen op basis van mogelijkheden van verwerving EHS (inclusief een overzicht van mogelijk in te zetten financieringsbronnen).
- Afstemming moet plaatsvinden met lopende processen in het gebied.

In het bestuurlijk overleg van 8 november 2007 is gekozen voor een variant die zich eerst richt op verwerving van grond en laaggelegen gebouwen en dan pas op de inrichting, omdat dit duidelijkheid biedt aan de bewoners van de Oude Willem, en er dan geen tijdelijke inrichting nodig is voor delen van het gebied.

In het bestuurlijk overleg van 8 oktober 2009 is het plan van aanpak door de stuurgroep Oude Willem geaccordeerd. In dit plan staat het proces beschreven om tot een ruimtelijk ontwerp en inrichtingsplan te komen met een onderbouwing van de gemaakte keuzes hierin. De eerste stap is het doorlopen van een vrijwillige planmer-procedure. De planMER wordt gelijktijdig ter inzage gelegd met het ruimtelijk ontwerp. Aansluitend wordt een besluitmer-procedure doorlopen waarin het ruimtelijk ontwerp verder tot een inrichtingsplan wordt uitgewerkt. Op basis van deze besluitmer en het inrichtingsplan kan vervolgens de bestemmingswijziging worden doorgevoerd danwel verder worden ingevuld.

Landinrichtingscommissie Oosterwolde-Elsloo-Appelscha

De landinrichtingscommissie OEA heeft in samenwerking met de streek plannen gemaakt voor het landinrichtingsproject OEA. In het door de provincie Fryslân vastgestelde raamplan zijn de wenselijk geachte maatregelen en voorzieningen voor het landinrichtingsproject in hoofdlijnen uitgewerkt. Het raamplan is uitgewerkt door het uitvoeren van een aantal deelplannen, uitvoeringsmodules. Afgesproken is dat de Landinrichtingscommissie betrokken blijft bij de verwerving van de gronden voor de Oude Willem, maar dat de inrichting overgelaten wordt aan de stuurgroep Oude Willem.

Natura 2000

Er is reeds een start gemaakt met de inventarisaties voor het Natura 2000 beheerplan voor het Drents Friese Wold. Formeel zal het traject voor het opstellen van het beheerplan begin 2010 starten. Het is de bedoeling dat het beheerplan medio 2011 wordt afgerond. Het overlegorgaan Drents Friese Wold gaat fungeren als klankbordgroep. DLG is projecttrekker voor het schrijven van het beheerplan. Er wordt een ambtelijke begeleidingsgroep opgericht voor het schrijven van het beheerplan. Deelnemende partijen van de ambtelijke begeleidingsgroep zijn: Drents Landschap, It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, particuliere vertegenwoordiging, het

overlegorgaan DF Wold, de waterschappen en DLG. Het ligt in de bedoeling dat er een communicatieplan wordt opgesteld voor de publieke voorlichting. Een aandachtspunt is de afstemming van zowel de inhoudelijke plannen als de communicatieplannen van de Oude Willem en Natura 2000. Hierover worden concrete afspraken gemaakt.

N381 voorbereidingsgroep

In het Verkeer- en vervoersplan van de provincie Fryslân is opgenomen dat de N381 tussen Drachten en de Duitse grens ingericht moet worden als een stroomweg. De reden hiervoor is meer veiligheid op de weg, een betere bereikbaarheid voor Zuidoost Friesland en een betere doorstroming van en naar Duitsland.

Voor de gebiedsontwikkeling rondom de N381 is op 21 april 2001 de Startnota Gebiedsontwikkeling N381 vastgesteld. Na het zogenaamde Realisatiebesluit N381 (begin 2010) is er een Gebiedscommissie N381 geïnstalleerd. Deze gebiedscommissie heeft o.a. de opdracht om uitwerking te geven aan de Startnota en een inrichtingsplan op te stellen. In het inrichtingsplan zullen de thema's als landbouw, infrastructuur, natuur en toerisme uitgebreid aan de orde komen. Dit proces zal in een nauwe afstemming met de andere projecten in het gebied plaatsvinden, waaronder de gebiedsontwikkeling Oude Willem.

Overlegorgaan Drents Friese Wold

Elk Nationaal Park heeft een Overlegorgaan, waarin alle betrokken instanties, eigenaren en beheerders zijn vertegenwoordigd. Het Overlegorgaan is geïnstalleerd bij de instelling van het Nationaal Park in oprichting door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit.

Het overlegorgaan is geen bestuurslaag, maar een lichaam waarin alle leden met behoud van eigen taken en bevoegdheden samenwerken.

Een belangrijk doel van het overlegorgaan is het opstellen en actualiseren van een gemeenschappelijk beheer en inrichtingsplan (BIP). Het overlegorgaan heeft de verantwoordelijkheid om draagvlak voor het BIP onder de lokale bevolking te creëren. Het huidige BIP spreekt van inrichting van de Oude Willem voor de lange termijn als boslandschap van bron en beek binnen een begeleid natuurlijke eenheid.

Naast natuurontwikkeling zijn recreatie, voorlichting & educatie en onderzoek ook belangrijke doelstellingen die nagestreefd worden.

Ontwikkelagenda Appelscha

De ontwikkelagenda Appelscha is in oktober 2008 middels een bestuursovereenkomst tussen de provincie Fryslân, de gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer, Nationaal Park Drents-Friese Wold en het ministerie LNV bekrachtigd. Doel van de ontwikkelagenda is in het Friese deel van het NP nieuwe impulsen te geven aan de recreatie en een kwaliteitsimpuls voor de natuur. Uitgangspunt van het samenhangend pakket aan maatregelen is dat er sprake is van een evenwichtige ontwikkeling van de natuur en de recreatie, passend bij de aard en schaal van Appelscha. Naast de voorstellen voor ruimtelijke ontwikkeling is het voorstel voor de verschuiving van de Natura 2000 begrenzing van belang voor de Oude Willem. Het is de bedoeling om daarmee de hele Oude Willem binnen de grenzen van Natura 2000 te brengen. Op basis van de voorlopige gegevens wordt gedacht de begrenzing op de volgende wijze aan te passen: het binnen de begrenzing opnemen van de nieuwe EHS gebieden gelegen ten noorden en zuiden van het Aekingerveer (Canadameer) en het gebied Oude Willem. Deze nieuwe gebieden zijn beter geschikt voor een aantal soorten

waarvoor het Natura 2000-gebied destijds is aangewezen en door herstel van de hydrologie (Oude Willem) ook voor het ontwikkelen en in stand houden van enkele habitatwaarden. Daarmee kan in de omgeving van Appelscha een deel van het NP buiten de N2000 worden gebracht.

3.6.2 Nog te nemen besluiten

Vaststelling ruimtelijk Ontwerp Oude Willem

Voor het realiseren van de in paragraaf 3.4 genoemde doelstellingen zal een ruimtelijk ontwerp opgesteld gaan worden door de projectgroep Oude Willem.

Tijdens het opstellen van het ruimtelijk ontwerp zullen belangrijke strategische keuzes gemaakt worden over de waterhuishouding, de na te streven natuurdoelstellingen, de inrichting van dit gebied, behoud van bebouwing en infrastructuur en de ontwikkeling van de recreatie.

Bij het opstellen van het ruimtelijk ontwerp zal een vrijwillige planmer-procedure worden doorlopen die leidt tot een planMER-rapport. Het planMER-rapport is beschikbaar op het moment dat bestuurders hun voorkeursvariant kiezen en deze uitwerken in het ruimtelijk ontwerp. Op die manier krijgt de milieueffectenafweging een volwaardige plaats in de besluitvorming en zijn de afwegingen die gemaakt worden voor de omgeving inzichtelijk.

Vaststelling inrichtingsplan en bestemmingsplanwijziging

Het opstellen van het inrichtingsplan en de bestemmingsplanwijziging zal via een verplichte besluitMER-procedure verlopen. De formele besluitmer-procedure is gekoppeld aan de vereiste bestemmingsplanprocedure voor de gebiedsontwikkeling Oude Willem.

Binnen deze besluitMER-procedure wordt het ruimtelijk ontwerp in een inrichtingsplan verder uitgewerkt. De planMER zal hierbij als startnotitie voor de besluitMER worden gebruikt. Voor het Friese deel van Oude Willem dient de gemeente Ooststellingwerf een functiewijziging van landbouw naar natuur door te voeren. Voor het Drentse deel zal de gemeente Westerveld gebruik dienen te maken van haar wijzigingsbevoegdheid om de natuurfunctie in Oude Willem nader in te vullen.

4 DETAILNIVEAU PLAN-MER

4.1 Inleiding

Het detailniveau van de plan-MER wordt bepaald door de aspecten waarop de alternatieven voor het ruimtelijke ontwerp worden beoordeeld en de wijze waarop deze beoordeling plaatsvindt. De huidige situatie en de autonome ontwikkeling te schetsen bepalen de referentie situatie waartegen de (inrichtings)alternatieven voor het ruimtelijke ontwerp van de Oude Willem worden beoordeeld op doelbereik en effecten op de relevante milieueffecten.

4.2 Referentiesituatie

Om de vorming van alternatieven en de effectbeschrijving van de bijbehorende maatregelen scherp te kunnen opstellen gaan we in de referentiesituatie uit van de huidige situatie in Oude Willem en wordt er van uitgegaan dat de drinkwaterwinning van Terwisscha op termijn wordt verplaatst. Met deze verplaatsing wordt in alle alternatieven rekening gehouden.

Huidige situatie Water

De huidige situatie in de Oude Willem is dat de Oude Willem voor een groot deel een landbouwenclave is met een sterke ontwatering, waarbij de natuurlijke afstroming van het oppervlaktewater wordt belemmerd door de Oude Willemse weg en de Noordelijke en Zuidelijke Bosweg (zie ook paragraaf 3.3).

Voor de referentie situatie van de waterhuishouding wordt uitgegaan van de bestaande situatie waarbij geen ingrepen plaatsvinden in de huidige waterhuishoudkundige inrichting van de Oude Willem. Er zullen geen aanpassingen gedaan worden aan de aanwezige infrastructuur en bebouwing die nu belemmerend werken op de natuurlijke afstroming van het oppervlaktewater.

Voor de drinkwaterwinning van Terwisscha wordt voorzien dat deze op termijn verplaatst gaat worden hetgeen een effect zal hebben op de grondwaterstanden in de Oude Willem.

T.a.v. de (grond)waterkwaliteit worden beperkte effecten verwacht als gevolg van de stijging van de grondwaterstand t.g.v. de beëindiging van de drinkwaterwinning van Terwisscha.

Bodem

De huidige situatie voor de bodem in de Oude Willem is ingericht voor een landbouwkundig gebruik. Met name de fosfaatverzadiging in de bodem is hierbij een aandachtspunt en kan zijn invloed hebben op de te realiseren natuurdoeltypen behorende bij een open beekdalsysteem.

Voor de autonome ontwikkeling van de bodem wordt ervan uitgegaan dat er geen specifieke maatregelen worden getroffen om de fosfaatverzadiging te verminderen.

Natuur

De huidige situatie is dat de flanken van het projectgebied en een deel van de gronden binnen de landbouwenclave in beheer zijn van natuurbeherende organisaties. Het overige deel van de landbouwenclave dat nog in landbouwkundig gebruik is, kenmerkt zich door een lage natuurwaarde t.g.v. dit landbouwkundig gebruik.

Voor de autonome ontwikkeling wordt voorzien in natuurontwikkeling. Voor de referentiesituatie wordt echter uitgegaan van de huidige situatie.

Om de effecten van de ingrepen in de Oude Willem t.b.v. de gebiedsontwikkeling te beoordelen, wordt voorzien in de uitvoering van een voortoets om te bepalen of er significante effecten zijn te verwachten op de nabijgelegen N2000 gebied het Drents Friese Wold.

Landschap en cultuurhistorie

Het huidige landschap is het gevolg van de invloed van bodem en water en de menselijke ingrepen die daarin hebben plaatsgevonden. Op dit moment zijn de invloeden van de mens zodanig groot dat het landschap van de Oude Willem vooral gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van productieve graslanden en akkers waarop onder andere aardappels en lelies worden geteeld.

Voor de autonome ontwikkeling wordt voorzien in de realisatie van de EHS en natuurontwikkeling hetgeen zeker zijn effect heeft op het landschap. Voor de referentiesituatie wordt echter uitgegaan van de huidige situatie.

Landbouw

Een groot deel van de Oude Willem is ingericht op het bedrijven van landbouwactiviteiten. In de autonome ontwikkeling zullen t.g.v. de inrichting van het gebied (realisatie EHS) de huidige landbouwactiviteiten geleidelijk verdwijnen.

Voor de referentiesituatie wordt uitgegaan van de huidige situatie.

Bebouwing en infrastructuur

In de huidige situatie is in de Oude Willem bebouwing (woningen en boerderijen) aanwezig, is er verblijfsrecreatie en doorsnijden de Oude Willemse weg en de noordelijke en zuidelijke Bosweg het gebied de Oude Willem. In de autonome ontwikkeling wordt niet voorzien dat er uitbreiding dan wel een inkrimping van bebouwing of infrastructuur zal plaatsvinden.

Voor de referentiesituatie wordt uitgegaan van de huidige situatie.

Recreatie

In de huidige situatie is er verblijfsrecreatie (een reguliere camping, twee boerencampings en een bungalowterrein) aanwezig in de Oude Willem. De wegen worden gebruikt voor fietsen en wandelen.

In de autonome ontwikkeling wordt voorzien in een mogelijke uitbreiding in het routenet en een kwaliteitsverbetering voor de verblijfsrecreatie.

Voor de referentiesituatie wordt uitgegaan van de huidige situatie

4.3 Voorgenomen activiteiten en bouwstenen

4.3.1 Inleiding

De voorgenomen activiteit bestaat uit de volledige herinrichting van de landbouwenclave Oude Willem. In het beheer en inrichtingsplan (BIP), dat in 1998 voor het nationaal park Drents Friese Wold is vastgesteld, wordt voor het gebied Oude Willem aangegeven, dat in het NP op de lange termijn een 'begeleid natuurlijk systeem' moet worden ontwikkeld. Hierbij wordt uitgegaan van een duurzaam herstel van het geohydrologische systeem onder het NP, waaronder de Oude Willem en het beekherstel van de Vledder Aa. Op langere termijn zal Oude Willem ontwikkeld worden als natuurgebied. Deze doelstelling is wellicht op verschillende manieren te realiseren. Er kunnen dus meerdere alternatieven ontwikkeld worden die in meer of mindere mate rekening houden met randvoorwaarden, (neven)doelstellingen en wensen die in het gebied de Oude Willem spelen. Om deze alternatieven voor het ruimtelijk ontwerp op te kunnen bouwen zijn onderstaande bouwstenen benoemd.

4.3.2 Bouwsteen waterhuishouding (hydrologie)

Een duurzaam herstel van het hydrologische systeem in de Oude Willem en het herstel van het beekstelsysteem van de Vledder Aa wordt beoogd. De Oude Willem staat dus niet geïsoleerd op zichzelf, maar zal ook als bron functioneren binnen het beekdalsysteem van de Vledder Aa. De hydrologische omstandigheden bepalen de loop van het water. Om een natuurlijke hydrologische situatie te verkrijgen dient het gebied aangepast te worden. Een verhoging van het diepere regionale grondwater is noodzakelijk. Dit kan bereikt worden door alle drainage te verwijderen en alle sloten en greppels te dempen. De Oude Willemse weg ligt nu als een soort dijklichaam in de lengterichting van het laagste deel van het gebied. Daardoor kan, na het dempen van alle sloten en greppels, het water van de hogere delen van het gebied niet op natuurlijke wijze naar de Vledder Aa afstromen. Door de weg (deels) te verwijderen, kan het water wel natuurlijk afstromen.

In de Oude Willem staan 2 gemalen en enkele stuwen, die het huidige oppervlaktewaterpeil bepalen. Het doel van deze gemalen is de drooglegging van landbouwgronden, gebouwen en infrastructuur. Er is sprake van een tijdelijke kunstmatige waterscheiding, het zuidwestelijk deel wordt afgevoerd naar de Vledder Aa en het noordoostelijk deel via het veenkoloniale gebied naar de Drentse Hoofdvaart. Dit is een tijdelijke waterhuishoudkundige inrichting in afwachting van de totale inrichting van de Oude Willem als natuurgebied.

Voor het herstel van een natuurlijke waterhuishouding in de Oude Willem zal deze waterhuishouding aangepast moeten worden.

4.3.3 Bouwsteen fosfaat

In de bodem van de Oude Willem zit door het landbouwkundig gebruik fosfaat opgeslagen. Door het vernatten van het gebied zal dit fosfaat kunnen vrijkomen. De fosfaatconcentraties en het vrij beschikbaar komen hiervan heeft waarschijnlijk een grote invloed op de natuurdoelen die behaald kunnen worden in de Oude Willem en in de beek Vledder Aa zelf. Veel fosfaat heeft bijvoorbeeld een nadelige invloed op het ontwikkelen van soortenrijke vegetaties met hoge natuurwaarde, die horen bij een

natuurlijk open beekdalsysteem. Het realiseren van dit soort vegetaties is, in tegenstelling tot het streven naar volledig hydrologisch herstel, een wens maar geen randvoorwaarde. Afhankelijk van de gewenste natuurdoelen is het noodzakelijk om in meer of mindere mate de fosfaatconcentratie in de bodem te verlagen. Mogelijke maatregelen zijn afplaggen of verschrallen door uitmijnen. Het afplaggen heeft als nadeel dat de drainagebasis verlaagd wordt, wat extra verdroging teweeg brengt met mogelijke gevolgen voor beoogde natuurontwikkeling.

4.3.4 Bouwsteen natuur

De landbouwenclave de Oude Willem wordt tot natuurgebied ontwikkeld, waarbij hydrologische en ecologische processen weer kunnen plaatsvinden in samenhang met het overige deel van NP Drents Friese Wold. Voor de natuurlijke inrichting wordt vooral gedacht aan het ontwikkelen van het oorspronggebied van een beekdalsysteem met overgangen naar een boslandschap langs de flanken. Van belang is ook de inrichting van grotere natuurlijke eenheden, waarin natuurlijke processen kunnen plaatsvinden. De nadruk ligt op het hydrologisch herstel waardoor het realiseren van hoge natuurwaarde in Oude Willem een belang van lagere orde is.

De Oude Willem is al wel begrensd als EHS, maar de specifieke te bereiken natuurdoeltypen zijn (nog) niet vastgesteld. De realisatie van zoveel mogelijk ecologische doelstellingen (maatregelen) vanuit de Kaderrichtlijn Water voor het beekdalsysteem van de Vledder Aa wordt nagestreefd.

Daarnaast zal er voldoende afstemming (zwaluwstaarten) moeten zijn met het beheerplan voor het Natura2000 gebied Drents Friese Wold. De instandhoudingsdoelen van dit gebied zijn beschreven in bijlage 1.

Voor de bouwsteen natuur betekent dit dat de ingrepen in de waterhuishouding en de mate van fosfaatverzaaiing bepalend zijn voor wat er mogelijk is binnen het streefbeeld voor natuur. De bouwsteen natuur wordt beoordeeld op de effecten van de te nemen maatregelen. Indien er negatieve effecten zijn te verwachten zullen mitigerende maatregelen dan wel compenserende maatregelen worden voorgesteld.

4.3.5 Bouwsteen bebouwing en infrastructuur

In het gebied Oude Willem is bebouwing en infrastructuur aanwezig. Deze bestaande bebouwing en infrastructuur zijn een belangrijk aandachtspunt. Onderzocht zal worden in hoeverre de bestaande bebouwing en bebouwing beperkend zullen zijn voor het herstel van de hydrologische situatie van het gebied en de beoogde natuurontwikkeling.

4.3.6 Bouwsteen recreatie

Voor de recreatie zijn recreatievormen en een routenetwerk van belang. Door de ontwikkeling van de Oude Willem tot natuurgebied zijn er kansen voor een nieuwe vorm van recreatiebeleving. Daar staat tegenover dat de natuurontwikkeling ook een beperking voor de verblijfsrecreatie kan opleveren.

Deze bouwsteen wordt vooral beschreven vanuit de effecten van de voorgenomen maatregelen. Indien er negatieve effecten zijn te verwachten voor de verblijfsrecreatie in het gebied, worden er voorstellen gedaan voor mitigerende maatregelen.

4.3.7 Bouwsteen landschap/cultuurhistorie

In het ruimtelijk ontwerp van het gebied wordt rekening gehouden met landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied. In de verschillende alternatieven worden deze aspecten meegenomen.

Deze bouwsteen zal vooral beschreven worden vanuit de effecten van de voorgenomen maatregelen op het landschap en cultuurhistorie.

4.4 Ontwikkeling van alternatieven

4.4.1 Alternatieven

Om de effecten van verschillende inrichtingen van het gebied zo scherp mogelijk in beeld te krijgen worden een 3-tal alternatieven beschouwd. Deze alternatieven, de effecten en de mogelijk te nemen mitigerende maatregelen zullen leiden tot een voorkeursvariant dat meegenomen wordt in het ruimtelijk ontwerp (en inrichtingsplan) voor de Oude Willem.

Alternatief 1 Maximale hydrologisch herstel

In deze variant wordt maximaal hydrologisch herstel bereikt. Dit houdt in dat sloten en greppels worden gedempt, de drainage wordt verwijderd en de drinkwaterwinning Terwisscha op termijn wordt verplaatst. Overtollig water stroomt via de natuurlijk aanwezige laagte in het gebied af richting Vledder Aa. Eventueel belemmerende bebouwing en infrastructuur wordt verwijderd of aangepast. De inrichting van de natuurlijke laagte is zodanig dat de doelen van de KRW worden nagestreefd.

Alternatief 2 Hydrologisch herstel met handhaving bebouwing en infrastructuur

In dit alternatief wordt uitgegaan van een hydrologisch herstel met behoud van de huidige bebouwing en infrastructuur. Tevens wordt uitgegaan van op termijn verplaatsen van de waterwinning van Terwisscha. Binnen dit alternatief wordt een onderscheid gemaakt in een variant met behoud van de Oude Willemseweg, de Boswegen en aangrenzende bebouwing en een variant die uitgaat van behoud van de Boswegen en aangrenzende bebouwing. Het hydrologisch systeem in de bovengenoemde varianten wordt zodanig ingericht dat het maximaal haalbare wordt bereikt. Mogelijk nadelige effecten voor de natuur worden gemitigeerd. De doelen van de KRW worden zoveel mogelijk nagestreefd.

Alternatief 3 Hydrologisch herstel met verwijdering van fosfaat

In dit alternatief wordt uitgegaan van een hydrologisch herstel waarbij het aanwezige fosfaat in de bodem wordt verwijderd d.m.v. afgraven. Tevens wordt uitgegaan van op termijn verplaatsen van de waterwinning van Terwisscha. Het fosfaat wordt verwijderd om de natuurdoeltypen die horen bij schrale open beekdalsystemen te kunnen realiseren. Het hydrologisch systeem wordt zodanig ingericht dat het maximaal haalbare bij fosfaatverwijdering wordt bereikt. De doelen van de KRW worden zoveel mogelijk nagestreefd.

Voorkeursalternatief

De hiervoor beschreven alternatieven zijn alternatieven die specifiek uitgaan van het maximaal haalbare effect voor een bepaalde bouwsteen (doel).

Op basis van de uitwerking en de beoordeling van de bovengenoemde alternatieven zullen of zal de integrale voorkeursalternatieven of -alternatief worden ontwikkeld. Met name het realiseren van het doelbereik van deze alternatieven: het (geo)hydrologisch herstel en de bijbehorende ecologische processen, staat centraal. Mogelijk negatieve gevolgen worden zoveel mogelijk opgevangen door mitigerende maatregelen. Ook kostenaspecten van de maatregelen van de verschillende alternatieven spelen een rol in de uitwerking van het voorkeursalternatief.

Het voorkeursalternatief zal uiteindelijk bestaan uit een realistisch alternatief waarbij de doelen zoveel mogelijk worden bereikt waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende belangen. Het voorkeursalternatief zal vervolgens tot een ruimtelijk ontwerp worden uitgewerkt (zie ook § 3.6.2).

5 AANPAK MILIEUBEOORDELING

5.1 Inleiding

Het doel van een plan-MER is het op een systematische en inzichtelijke wijze beschrijven van de milieueffecten van de gebiedsontwikkeling binnen de vastgestelde reikwijdte en het detailniveau. Kern van het plan-MER is de effectbeschrijving van de verschillende onderdelen die meegenomen worden in het plan-MER, en de mogelijke alternatieven.

5.2 Aanpak en beoordelingskader

De aanpak die ten grondslag ligt aan het plan-MER is in onderstaande figuur 3 weergegeven:

Figuur 3. Aanpak plan-MER

De basis voor de effectbeschrijving is de beschrijving van de referentie situatie indien er geen gebiedsontwikkeling in de Oude Willem zou plaatsvinden. In deze plan-MER is het nulalternatief waartegen getoetst wordt de huidige situatie waarbij de waterwinning in Terwisscha op termijn wordt verplaatst.

Het plan-MER wordt opgesteld op basis van beschikbare informatie. Ontbrekende informatie zal als leemten in kennis en informatie worden opgenomen in het plan-MER en vormt een aandachtspunt voor een eventuele vervolg besluitMER.

Tenslotte worden in het plan-MER de samenhang en de relaties tussen activiteiten in het kader van de gebiedsontwikkeling en de samenhang met de maatregelen van N2000 gebied Drents Friese Wold beoordeeld op basis van milieu-impact. Deze milieubeoordeling valt onder de noemer 'cumulatieve effecten'.

De beoordeling wordt op drie gebiedsniveaus uitgevoerd:

- het plangebied de Oude Willem;
- het beekdalsysteem Vledder Aa;
- het onderzoeksgebied Drents Friese Wold.

Beoordelingskader

Voor de effectbeschrijving worden de onderstaande milieuaspecten meegenomen in het plan-MER zoals weergegeven in onderstaande tabel. De milieubeoordeling vindt plaats aan de hand van expert judgement. Hierbij zullen de resultaten van het hydrologische onderzoek, het onderzoek naar de fosfaathuishouding in de bodem van de Oude Willem, de voorttoets ten einde te bepalen of significante effecten op de N2000 gebied het Drents Friese Wold kunnen optreden en de verkenning naar de kosten en de financiering van de te nemen maatregelen worden meegenomen.

Tabel 5.1 Te beoordelen milieuaspecten ten behoeve van de effectbeschrijving

Thema	Aspect	Deelaspect
Water		

Thema	Aspect	Deelaspect
	Waterkwantiteit	Waterstanden en debieten slenk
		Waterstanden grondwater
	Waterkwaliteit	Grondwaterkwaliteit
		Oppervlaktewaterkwaliteit
Bodem		
	Bodemkwaliteit	Eutrofiering
Natuur		
	Natuurontwikkeling	Natuurdoeltype (EHS)
		slenkontwikkeling
	Natuurbehoud	Natura2000
		Nationaal park
		Beschermde soorten
Landschap, archeologie en cultuurhistorie		
	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Behoud en ontwikkeling historisch cultuurlandschap
		Belevingswaarde
	Archeologische waarden	Behoud archeologische waarden
Landbouw		
	Schade/ gebruiksmogelijkheden	Vermindering areaal
		Landbouwschade

Thema	Aspect	Deelaspect
Woon-, werk- en leefomgeving		
	Overlast/hinder	Muggen
		(Grond)wateroverlast wegen en bebouwing
	Recreatie	Toegankelijkheid en belevingswaarde
	Verkeer en vervoer	Verkeersstromen
		Tijdelijke toename verkeersstromen

Hieronder wordt per thema een korte toelichting gegeven hoe de aspecten, waarop beoordeeld wordt, worden beschreven: welke parameters, welke indicatoren en waar mogelijk op welk detailniveau beoordeeld wordt. Er zal aan de hand van verschillende deelaspecten een effectbepaling worden gedaan. Als basis voor de effectbepaling zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van kwantitatieve gegevens. De uiteindelijke beoordeling van de effecten zal een kwalitatieve zijn, waarbij gescoord wordt op een 3 puntsschaal van ‘-’ tot ‘+’.

In een plan-MER is het niet noodzakelijk de kosteneffectiviteit als beoordelingscriterium mee te nemen. In dit plan-MER wordt een globale inschatting gemaakt van de kosten van de verschillende alternatieven door de financiële consequenties van de verschillende maatregelen in beeld te brengen.

5.3 Thema water

Voor het thema water worden de effecten beoordeeld voor de aspecten waterkwantiteit en waterkwaliteit.

Tabel 5.2 Beoordelingkader thema water

Thema	Aspect	Deelaspect	Beschrijving/eenheid
Water			
	Waterkwantiteit	Waterstanden slenk	Natuurlijkheid slenkpeilen en debieten
		Waterstanden grondwater	Kwalitatieve beschrijving effecten
	Waterkwaliteit	Grondwaterkwaliteit	Kwalitatieve inschatting op basis van interne en externe bronnen
		Oppervlaktewaterkwaliteit	Kwalitatieve inschatting op basis van interne en externe bronnen

5.3.1 Waterkwantiteit

De waterkwantiteit is van grote invloed op de mate van verdroging binnen het gebied. Het aspect wordt beoordeeld op de deelaspecten:

- waterstanden oppervlaktewater in slenk;
- waterstanden grondwater;
- principe ‘vasthouden – bergen - afvoeren’
- beheer en onderhoud van de waterhuishouding;

5.3.2 Waterkwaliteit

Waterkwaliteit vormt een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling en herstel van natuurwaarden. Door de ingrepen in de waterhuishouding wordt de waterkwaliteit beïnvloed. Het aspect wordt beoordeeld op de doelstellingen van de KRW en de volgende deelaspecten:

- Grondwaterkwaliteit (waterkwaliteit in de Oude Willem).
- Oppervlaktewaterkwaliteit (waterkwaliteit in de slenk).

Grondwaterkwaliteit

Bij het beoordelen van de grondwaterkwaliteit zullen twee processen in beschouwing worden genomen, namelijk de interne belasting en de externe belasting. Interne belasting ontstaat met name door fosfaatmobilisatie als gevolg van vernatting en inundaties. De combinatie van interne en externe belasting is uiteindelijk bepalend voor de waterkwaliteit. Op de korte termijn treedt lokaal door vernatting mogelijk een verslechtering van de grondwaterkwaliteit op als gevolg van interne eutrofiëring. Dit kan zoveel mogelijk worden tegengegaan door verwijdering van de fosfaatrijke bovenlaag of door maaien en afvoeren. Ook zal door het stopzetten van de bemesting en overige maatregelen de grondwaterkwaliteit kunnen toenemen.

Oppervlaktewaterkwaliteit

Bij het herstel van de Oude Willem is het van belang dat de waterkwaliteit in het gebied zo optimaal mogelijk is. De waterkwaliteit mag immers niet beperkend zijn voor het behoud en/of de ontwikkeling van de gewenste natuurwaarden in het gebied.

Om de hydrologische situatie en de gevolgen van ingrepen in het waterhuishoudkundige systeem t.b.v. het ruimtelijke ontwerp voor de Oude Willem beter inzichtelijk te krijgen wordt een (geo)hydrologisch onderzoek uitgevoerd. Om de effecten op de bebouwing te meten zijn peilbuizen geplaatst nabij de woningen in het gebied.

5.4 Thema bodem

Voor het thema bodem worden de effecten beoordeeld voor het aspect bodemkwaliteit. Ingegaan wordt op het risico van eutrofiering als gevolg van fosfaatmobilisatie bij vernatting en inundaties.

Uitvoering van de alternatieven heeft tot gevolg dat in een groot deel van het plangebied de grondwaterstanden structureel worden verhoogd. Er treedt in meer of mindere mate vernatting op. Het belangrijkste effect van vernatting is een daling van het zuurstofgehalte van de bodem waardoor de redoxpotentiaal daalt. Hierdoor kan in de bodem vastgelegde fosfaat vrijkomen. Doordat dit tot eutrofiëring leidt heeft fosfaatmobilisatie een negatief effect op de vegetatieontwikkeling zowel in het terrestrische als ook in het aquatische milieu. Vooral op langdurig bemeste landbouwpercelen kan zeer veel fosfaat vrijkomen. Op percelen die al langere tijd worden verschaald (zoals in een deel van het plangebied) vindt minder fosfaatmobilisatie plaats, maar blijft het voor een goede vegetatieontwikkeling een probleem.

Voor de beoordeling van het deelaspect eutrofiëring kan worden nagegaan in welke mate de grondwaterstanden bij de alternatieven stijgen. Dit wordt als maat gezien voor het optreden van fosfaatmobilisatie.

Om de fosfaathuishouding van de bodem en de gevolgen van ingrepen in de bodem t.b.v. het ruimtelijke ontwerp voor de Oude Willem beter inzichtelijk te krijgen, wordt een onderzoek naar de fosfaatsamenstelling in de bodem uitgevoerd. Omdat er een relatie is tussen de waterhuishouding en de fosfaatsamenstelling in de bodem worden beide onderzoeken in onderlinge samenhang uitgevoerd.

5.5 Thema natuur

Voor het thema natuur zijn de aspecten natuurontwikkeling en natuurbehoud van belang.

Tabel 5.3 Beoordelingskader thema natuur

Thema	Aspect	Deelaspect	Beschrijving/eenheid
Natuur			
	Natuurontwikkeling	Natuurdoeltype (EHS)	Areaal gerealiseerde natuurdoeltypen in EHS
		Slenkontwikkeling	Kwalitatieve beschrijving slenkparameters
	Natuurbehoud	Natura2000	Kwalitatieve effecten op habitattypen van Natura 2000-gebieden
		Nationaal park	Kwalitatieve effecten op de natuurwaarden van het nationaal park
		Beschermde soorten	Kwalitatieve effecten op beschermde soorten

5.5.1 Natuurontwikkeling

Natuurdoeltype (EHS)

De beoordeling van het deelaspect natuurdoeltype zal gebaseerd worden op de verwachte vegetatieontwikkeling (hydro-ecologisch onderzoek). Ook zal rekening worden gehouden met negatieve gevolgen van inundaties (eutrofiërend effect).

Slenkontwikkeling

Het deelaspect slenkontwikkeling kan worden beoordeeld aan de hand van twee kenmerkende parameters:

- stroomsnelheid;
- barrières.

Stroomsnelheid

De stroomsnelheid in de slenk is van belang voor het aquatische milieu. Het voorkomen van vissen en andere organismen is gerelateerd aan ondermeer de stroomsnelheid. Bij een zeer lage stroomsnelheid kan de waterkwaliteit afnemen doordat er weinig doorspoeling optreedt en accumulatie plaats vindt van organisch materiaal en voedingsstoffen wat kan leiden tot een (te) hoge voedselrijkdom en in het ongunstigste geval tot zuurstofloosheid. Behalve voor de fauna heeft stilstaand water ook gevolgen voor de flora. Waterplanten kunnen bij het ontbreken van voldoende beschaduwning in stilstaand water namelijk sterk tot ontwikkeling komen.

Barrières

Migratie van waterfauna wordt vaak ernstig beperkt door kunstmatige barrières (zoals stuwen en gemalen). In de Oude Willem bevinden zich twee gemalen. Deze kunnen mogelijk negatieve effecten voor fauna en de migratie ervan in de slenk veroorzaken.

5.5.2 Natuurbehoud

Gebiedsbescherming (Natura 2000)

De aanmelding van het 'Drents-Friese Wold als Natura 2000-gebied is gebaseerd op het voorkomen van een aantal kwalificerende habitattypen (zie bijlage 1)

Per alternatief zal beschreven worden wat de verwachte effecten op deze habitattypen en -soorten zal zijn ten opzichte van de referentiesituatie en de autonome ontwikkeling.

Nationaal Park

Het Drents Friese Wold is aangewezen als Nationaal Park. Een nationaal Park is een natuurgebied van ten minste duizend hectare, met een karakteristiek landschap en bijzondere planten en dieren. Het beheer van een nationaal park is gericht op natuurbehoud en -ontwikkeling, natuurgerichte recreatie, educatie en voorlichting, en op onderzoek. De bescherming van de natuurwaarden vallen onder de Vogel- en habitatrichtlijn en worden daarom reeds in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 beschreven.

Beschermde soorten

Per alternatief zal beschreven worden welke veranderingen worden verwacht voor beschermde soorten (in het kader van de Flora en faunawet).

Beheer

De verschillende alternatieven zullen een verschillend type beheer vragen om de natuurdoeltypen zoveel mogelijk te kunnen behalen. Dit aspect wordt nader uitgewerkt per alternatief.

5.6 Thema landschap, archeologie en cultuurhistorie

Onder het thema landschap worden de alternatieven beoordeeld op 3 deelaspecten:

- Historisch cultuurlandschap: hierbij wordt met name ingegaan op landschappelijke en cultuurhistorische samenhang, herkenbaarheid van kenmerkende patronen en elementen en tenslotte openheid.
- Belevingswaarde: hierbij wordt met name ingegaan op de beleving van het nieuw te ontwikkelen landschap.
- Archeologie: hierbij wordt ingegaan op het behoud of verandering van de in het gebied aanwezige archeologische waarden.

Het thema is nauw verbonden met de thema's water, bodem, natuur en woon-, werk- en leefomgeving.

Tabel 5.4 Beoordelingskader thema landschap

Thema	Aspect	Deelaspect	Beschrijving/eenheid
Landschap, archeologie en cultuurhistorie			
	Landschappelijke en cultuurhistorische waarden	Behoud en ontwikkeling historisch cultuurlandschap	Kwalitatieve beschrijving van samenhang, openheid en herkenbaarheid
		Belevingswaarde	Kwalitatieve beschrijving belevingswaarde nieuw te ontwikkelen landschap
	Archeologische waarden	Behoud archeologische waarden	Kwalitatieve beoordeling van aantasting/herkenbaarheid

5.6.1 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden

Behoud en ontwikkeling historisch cultuurlandschap

De voorgestelde herinrichting draait voor wat betreft het thema landschap in hoofdzaak om de mate waarin het historische cultuurlandschap zal veranderen, c.q. zal worden hersteld. Om een en ander te beoordelen zijn er enkele belangrijke waarden benoemd die kunnen dienen als toetsingscriteria:

- Landschappelijke en cultuurhistorische samenhang.
- Herkenbaarheid van kenmerkende patronen en elementen.
- Openheid.

Belevingswaarde

De belevingswaarde van het nieuw te ontwikkelen landschap is sterk afhankelijk van het beheer en de inrichting van het gebied. In de huidige situatie bestaat het plangebied overwegend uit een agrarisch cultuurlandschap. Doordat de hydrologische situatie hersteld zal worden en er natuur zal worden ontwikkeld zal een andere situatie ontstaan en de beleving veranderen. De beoordeling van de beleving van de te ontwikkelen natuur en het bijbehorende landschapsbeeld is deels subjectief en ook afhankelijk van het ruimtelijk ontwerp van het gebied.

5.6.2 Archeologische waarden

Behoud archeologische waarden

Bij de beoordeling van de effecten van de alternatieven op de archeologie wordt gekeken naar de mogelijke aantasting van de in het gebied aanwezige waarden.

5.7 Landbouw

Onder het thema landbouw worden de alternatieven beoordeeld op de deelaspecten vermindering van areaal en schade.

5.7.1 Vermindering areaal

Door de herinrichting zal de landbouw verdwijnen uit het plangebied.

5.7.2 Schade

In het plangebied worden de grondwaterstanden verhoogd. Via de ondergrond kan dit leiden tot verhoging van de grondwaterstanden in aangrenzende/ omliggende landbouwgebieden. Vooral in het voorjaar kan dit leiden tot natschade en opbrengstdepressies. Anderzijds kan vernatting ook leiden tot hogere grondwaterstanden in de zomer waardoor de droogteschade wordt verminderd.

5.8 Thema woon-, werk- en leefomgeving

Voor het thema woon-, werk- en leefomgeving worden de alternatieven beoordeeld op de volgende aspecten:

- Overlast/hinder.
- Opvang hoogwaterstanden.
- Recreatie.
- Verkeer en vervoer (infrastructuur).

5.8.1 Overlast/hinder

Muggen

Door de verhoging van de waterstanden kunnen meer (steek)muggen voorkomen. Regelmatige doorstroming van (ondiepe) watergangen is noodzakelijk om explosieve groei van muggen te voorkomen. Seizoenschommelingen van het peil volstaan hiervoor al voor een groot deel. Dit voorkomt explosieve uitbreiding van steekmuggen en zorgt voor bereikbaarheid door natuurlijke vijanden (predatoren). Predatoren zijn belangrijk voor regulatie van de aantallen vedermuggen, steekmuggen en knutten. De zorg voor schoon, helder plantenrijk water is daarom belangrijk (RIZA, 2004).

Overlast wordt voorts voorkomen door nieuwe natte natuur niet te dicht bij menselijke verblijf en bewoning te positioneren. Een afstand van honderd tot enkele honderden meters is meestal wel voldoende en begroeiing moet van dien aard zijn dat het niet als corridor kan gaan dienen. Open ruimte en bosbegroeiing zijn over het algemeen moeilijk passeerbaar voor deze 'overlastsoorten'.

(Grond)wateroverlast wegen en bebouwing

Voor het deelaspect (grond)wateroverlast wegen en bebouwing zijn de volgende zaken in beschouwing genomen:

- Grondwateroverlast bij bestaande bebouwing en wegen.
- Inundaties bestaande bebouwing en wegen.

Grondwateroverlast bestaande bebouwing

Uit eerdere studies (Meijer, 2007 en Haskoning, 2010) blijkt dat naar verwachting wateroverlast voor bebouwing zal ontstaan. Per alternatief zal beoordeeld worden in welke mate zich dit zal voordoen.

5.8.2 Recreatie

In de huidige situatie vervult het gebied een bepaalde recreatieve functie. In de toekomst (na de herinrichting) ontstaat een grootschalig en landschappelijk aantrekkelijk natuurgebied. De mate van toegankelijkheid en de mate van beleving (wandelen en fietsen) van het gebied wordt per alternatief beoordeeld. De verblijfsrecreatie wordt beoordeeld in het aspect wateroverlast bestaande bebouwing.

5.8.3 Verkeer en vervoer (infrastructuur)

Verkeersstromen

De wegen in het gebied worden niet intensief gebruikt. Per alternatief zal beoordeeld worden wat de effecten zijn van de hydrologische en ecologische ontwikkeling van het gebied op de infrastructuur heeft.

6 AANVULLENDE ASPECTEN

6.1 Leemten in kennis

In de plan-MER zullen de kennisleemtes in beeld worden gebracht, die van invloed zijn op de effectenbeoordeling en op welke wijze hiermee rekening in het plan-MER is gehouden.

6.2 Monitoringsprogramma

Aangezien er aanzienlijke veranderingen in het plangebied zullen optreden, zal in het plan-MER aangegeven worden of een monitoringsprogramma moet worden opgesteld om de verandering te kunnen analyseren, bijsturen en evalueren.

6.3 Specifieke instrumenten om effecten te bepalen

Voortoets

In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zal in een voortoets beschreven moeten worden of het Voorkeursalternatief effecten heeft op de beschermde natuurwaarden waarvoor de omliggende Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Indien blijkt dat significant negatieve effecten niet zijn uit te sluiten zal een Passende Beoordeling moeten worden doorlopen.

7 REFERENTIES

Schrandt, C. & Buijs A. (2009). Voorverkenning Oude Willem. Definitief rapport. 23 februari 2009. DLG Noord in opdracht van projectgroep Oude Willem.

Plan van Aanpak Gebiedscontract Oude Willem (2009). 8 oktober 2009. In opdracht van projectgroep Oude Willem.

Meijer J. (2007). Het woud van verwachting. Ontwikkeling van een inrichtingsvisie voor de Oude Willem binnen het nationaal park Drents Friese Wold. DLG Fryslân, Leeuwarden, 22 januari 2007. In opdracht van de provincies Drenthe en Fryslân.

Royal Haskoning (2010). Conceptrapport: Tussenrapport watersysteemanalyse t.b.v. de inrichting van het gebied Oude Willem.

Heijden, E. van der, 2006, Ecologische voorttoets van effecten van recreatie in en rondom het Drents – Friese Wold. A&W-rapport 718. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park Drents-Friese Woud (1998). Overlegorgaan Nationaal Park Drents-Friese Woud. Oranjewoud.

Vegter, U., T. Tiebosch, K. Perdijk, 1997, Ecohydrologische systeemanalyse integraal waterbeheerproject Terwisscha, IWACO Groningen.

Molenaar, W.J. en N.J. Bakker, 1994, Ecohydrologisch onderzoek Drents Friese Wold, Buro Bakker Assen.

IWACO, 1996, Voorlopige regionale systeemanalyse Terwisscha, Werkdocument, IWACO Groningen.

Geraadpleegde websites:
www.minInv.nl

Bijlage 1

Instandhoudingsdoelen

Instandhoudingsdoelen van de kwalificerende Habitattypen van het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Code	Naam	SVI Landelijk	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	>
H2330	Zandverstuivingen	--	>	>
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	--	=	>
H3130	Zwakgebufferde vennen	-	=	>
H3160	Zure vennen	-	=	>
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	>	>
H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>
H5130	Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H6230	Heischrale graslanden	--	>	>
H7110B	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	=	>
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	>	>
H9190	Oude eikenbossen	-	>	>

SVI landelijk Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling,

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Kwalificerende soorten van de Habitat- en Vogelrichtlijn voor het Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Code	Naam	SVI Landelijk	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
<i>Habitatrichtlijnsoorten</i>					
H1166	Kamsalamander	-	>	>	>
H1831	Drijvende waterweegbree	-	=	=	=
<i>Broedvogels</i>					
A004	Dodaars	+	=	=	40 paren
A072	Wespendief	+	=	=	8 paren
A233	Draaihals	--	>	>	5 paren
A236	Zwarte specht	+	=	=	30 paren
A246	Boomleeuwerik	+	=	=	100 paren
A275	Paapje	--	=	=	20 paren
A276	Roodborsttapuit	+	=	=	100 paren
A277	Tapuit	--	>	>	40 paren
A338	Grauwe klauwier	--	=	=	10 paren

SVI landelijk Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling,

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling